

MUNKAFOLYAMATOK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK

Állomány, állományalakítás

91/042

DORSCH, Klaus-Dieter: Die Aufwendungen für die Sondersammelgebiete: Bezugsgrösse in einem Etatverteilungsmodell? = ABI-Tech. 10.Jg. 1990. 2.no. 117-129.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

Szolgálhatnak-e viszonyítási alapként a "kiemelten gyűjtendő" szakterületekre költött összegek a gyarapítási keret helyi felosztásának modelljében?

Egybehangolt állományalakítás; Egyetemi könyvtár; Költségvetés; Statisztika [forma]

Gazdag szak- és vitairódlalom bizonyítja: évtizedek óta nincs megnyugtató megoldás az NSZK egyetemi könyvtáraiban az állománygyarapítási keret felosztására az egyes tudományterületek között. A szerző - aki saját egyetemén, Siegen-ben hasonló feladat előtt áll - az állományelosztás számos meglevő, elvi szempontja mellé egy újabbat javasol.

Az NSZK-ban az egyes szakterületek teljesre törekvő, kiemelt és támogatott gyűjteményei egy-egy egyetemi könyvtár keretében épültek ki. Ezeket "különgyűjtemény"-nek (Sondersammelgebiete) nevezik, és a Német Kutatási Társulás (Deutsche Forschungsgemeinschaft) szponzorálja őket. (Pl. a német filológia irodalmát Frankfurt, a vallást Tübingen, a politikai irodalmat Hamburg, a szépművészeteket Heidelberg egyeteme gyűjti.) Mivel ezeknek a különgyűjteményeknek az a céljuk, hogy a képviselt szakterület releváns bel- és külföldi irodalmát az

adott egyetem konkrét kutatói igényein túlmenően a teljesség igényével gyűjtsék, alkalmasak arra, hogy az állománygyarapításra fordított kiadásait az adott tudományterületen normának tekintsük.

A szerző a Német Könyvtári Statisztika alapján kiválasztott 28 tudományterületet (bölcseztudományok: filozófia, pszichológia, pedagógia stb.; társadalomtudományok: szociológia, közgazdaságtan, jog stb.; természettudományok: matematika, informatika, fizika stb.; mérnöktudományok: építészet, elektrotechnika stb.), továbbá kigyűjtötte 43 egyetemi könyvtár gyarapítási adatait szakterületenként 1985-1988 között. Egy-egy tudományterületen a kijelölt különgyűjteményi könyvtár gyarapítását vette normának (100%), ehhez viszonyította a többi egyetem gyarapítását a vizsgált szakterületen. (Pl. nyelv- és irodalomtudomány; kijelölt különgyűjtemény a frankfurti egyetemi könyvtár, ennek gyarapítása 100%, ehhez viszonyítva Aachen 23,2%, Ausburg 73,7%, Bonn: 18,4% stb. - Siegen 40,4%) A százalékok megmutatják, hogy az egyes egyetemi könyvtárak az adott területen mennyire közelítik meg az ideális állománygyarapítási viszonyokat. Siegen-ben pl. a ráfordítás 9 szakterületen 10% alatt marad, 8 szakon 10-20% között, 6 szakon 30-40% között mozog, 3 szak van 40% felett. - A teljeskörű, reális értékeléshez ezt a mutatószámot természetesen ki kell egészíteni, figyelembe kell venni pl. az oktatók és a hallgatók számát is.

A tanulmány szerzője a feldolgozott statisztikai adatok alapján más megközelítési módokat is ajánl az egyetemi könyvtárak beszerzési keretszámainak kialakításához, ill. a jelenlegi elosztás értékeléséhez. Pl. a 43 vizsgált egyetemi könyvtár állománygyarapítási adatait (a kiemelt különgyűjtemény nélkül) összegezve megkapjuk egy-egy szakterület gyarapításának átlagos értékét, mely szintén összehasonlítás alapul szolgálhat az egyes könyvtárak számára. Egy másik kimutató (mely szintén a 43 könyvtár gyarapítási adataira épül) az egyes szakterületekre fordított összegeket nem önmagukban elemzi, hanem a gyarapítás egészéhez méri őket; azt vizsgálja, hogy milyen arányban részesülnek a gyarapítási keret összességéből. A vizsgált könyvtárakban pl. a bölcseztudományok gyarapítási aránya 35,3%, a társadalomtudományoké 19,6% stb. Ennek alapján megállapítható pl. hogy Siegen-ben a társadalomtudományok gyarapítási aránya csak 15,1%, tehát kevesebb az átlagnál, a termé-

szettudományoké és a mérnöki tudományoké viszont az átlag fölé emelkedik.

(Katsányi Sándor)

91/043

ISAENKO, O.G.: Koordinaciâ v komplektovanii inostrannoj literatury = Naučn.Teh.Bibl.SSSR. 1990. 4.no. 14-17.p.

Koordináció a külföldi irodalom gyarapításában

Egybehangolt állományalakítás; Időszaki kiadvány

A cikk ismerteti, hogy a Kirgiz Köztársaság tudományos akadémiájának tudományos-műszaki könyvtárában hogyan történik az olvasók időszaki kiadványokkal való ellátása, és milyen folyóiratválogatási módszereket alkalmaznak a hatékony devizagazdálkodás érdekében. A szerző különös figyelmet fordít a külföldi folyóiratok egybehangolt gyarapítására irányuló regionális együttműködésre.

(Autoref.)

91/044

DUCKETT, Bob: Beyond the stacks: book disposal and the librarian's torment = Libr.Assoc.Rec. 92.vol. 1990. 6.no. 433-435.p. Bibliogr. 5 tétel.

Fájdalmas döntések: hogyan selejtezünk?

Állományapasztás; Állományapasztási tanácsadó

"Boldog az a könyvtáros, aki beszerzésre válogatja a könyveket... kevésbé boldog, aki látja, hogy szerzeményei porosodnak a polcokon... de a selejtezést végző könyvtáros kifejezetten szerencsétlennek mondható" - véli a cikk szerzője, aki az angliai Bradford könyvtári hálózatában végzett selejtezések nehéz döntései nyomán megpróbál valamiféle irányelveket közreadni e hálátlan feladat elvégzéséhez. Leszögezi, hogy nem elavult tankönyvek, vagy megrongálódott példányok selejtezéséről van szó, hanem az állománynak az alig kölcsönzött, viszont nagy helyigényű részéről. Ide tartoznak pl. a 19. századi bibliográfiák, a politikai és filozófiai klasszikusok,

a többkötetes történelmi munkák, a tegnap szerzőinek regényei, darabjai, tanulmányai stb.

A baj az, hogy akármilyen selejtezési politikát vagy irányelveket követ is a könyvtáros, a döntéseket akkor is egyenként kell meghozni a könyvekről, és egy biztos: akármilyen könyvet javasolsz is selejtezésre, ezt valaki vitatni fogja, és valamilyen alapon minden könyv létjogosultsága igazolható. Mindezek ellenére a bradfordi központi városi könyvtár frásban rögzítette selejtezési ill. megőrzési irányelveit. Ezek a következők:

1. Próbálkozz átcsoportosítással a szabadpolcon: rakd új helyre, esetleg más szakcsoportba a gyengén kelendő műveket.

2. Tartsd meg az állományban:

- az illető helysége vonatkozó, ill. a helyi szerzők által írt műveket;

- a speciális gyűjteményekhez és a gyűjtemény erősségéhez tartozó műveket (felsorolva);

- a dokumentum- és forrásanyagokat (pl. jelentések, kormányzati kiadványok stb.);

- egy bizonyos terület története szempontjából fontos klasszikusokat és más műveket;

- a más állományok által gyengén lefedett területekhez tartozó könyveket;

- a gyönyörűen illusztrált könyveket;

- a szépirodalmi művek közül a legjobb kiadásokat;

- a "súlyos" bibliográfiákat és kritikai műveket;

3. Selejtezd a felsorolt csoportokhoz nem tartozó munkákat, de különösen:

- a nem kelendő könyvek duplum-példányait;

- a túlhaladott kiadásokat;

- az elavult faktográfiai anyagokat;

- a már meglévő művek jelentéktelenebb kiadásait;

- a mutatók és bibliográfiák nélküli könyveket.

Megjegyzés: a helyhiány és a rossz fizikai állapot önmagukban nem elégséges indokai a selejtezésnek.

(Novák István)

Lásd még 75

Állományvédelem

91/045

JACKSON, Marie: Please can we have our books back? = Libr.Assoc.Rec. 92.vol. 1990. 5.no. 359-363.p.

Visszahozná, kérem, a könyvtári könyveket?

Könyvlopás; Könyvrongálás

Egy Liverpoolban végzett közvélemény-kutatás szerint a megkérdezettek közül senki sem tekintette bűnnek a könyvtári könyvek eltulajdonítását. A könyvtárosok is csak az utóbbi időben foglalkoznak behatóbban a kérdéssel, mert nehezükre esik beismerni, hogy használók és kollégák között tolvajok vannak. Az angoloktól távol áll annak feltételezése, hogy bárki is visszaélhet a könyvtári szolgáltatásokkal, de az amerikai könyvtárosok már régen folytatnak tudatos küzdelmet a könyvtári bűncselekmények okozta károk csökkentése érdekében.

A könyvtári állomány megfogyatkozása a kölcsönzött könyvek visszaadásának elmulasztása mellett a szándékos lopás és rongálás, csonkítás következménye. Ezt bizonyítja az 1987-ben Nagy-Britanniában 300 különböző típusú és méretű könyvtárban végzett felmérés eredménye is. A megkérdezettek 85%-a számolt be szándékos könyvrongálásról, mintegy fele jelzett könyvlopásokat, és gyakran ítélték a könyvtárépületek körüli vandalizmust. A videoberendezések, számítógép-terminálok és modern telefonkészülékek lopása pedig valósággal közhelyszámba megy. Számítások szerint a könyvtárak állományában bekövetkezett kár összege meghaladja az évi 60 millió fontot.

A könyvtári gyűjtemények védelmének ügyét a Nemzeti Állományvédelmi Hivatal (National Preservation Office) karolta fel. Rövid- és hosszútávú programokat dolgozott ki, és a következő kérdésekben ad tanácsokat a könyvtáraknak:

Milyen korszerű biztonsági berendezések szerezhetők be?

Mit kell tudni az épületek biztonságáról (ajtók, ablakok, riasztó berendezések)?

Hogyan kell a személyzetet kiképezni a tudatos cselekvésre, a helyes reakciókra?

A tanácsadás mellett a Hivatal kidolgozta 1989-ban a biztonsági irányelveket, három szemináriumot szervezett, "Biztonság és az épületek", "Biztonság és a gyűjtemények" valamint "Biztonság és a személyzet" címmel. Videofilmet készített a könyvtárosok számára a biztonsági kérdések tudatosítása érdekében, és plakátsorral látta el a könyvtárakat.

(Pappné Farkas Klára)

91/046

GALLICHAN, Gilles: L'incendie de la Bibliothèque du Parlement en 1849 = Doc.Bibl. 36.vol. 1990. 2.no. 69-72.p.

Res. angol és spanyol nyelven

Az 1849-es könyvtártűz a kanadai parlamenti könyvtárban

Könyvtártörténet -nemzeti; Könyvtártűz; Parlamenti könyvtár

1849. április 25-én egy csoport felkelő felgyújtotta a kanadai parlamentet és elpusztította a jogi könyvtárat és a levéltárakat. A cikk bemutatja az intézmény történetét és a tragédia körülményeit. A parlamenti könyvtár elpusztulása negatív hatást gyakorolt a 19. századi kolónia kulturális életére.

(Autoref.)

Különgyűjtemények

91/047

NEESER, Caroline: Les archives audiovisuelles. Quelques remarques sur la base d'une expérience neuchâtoise = ARBIDO-R. 5.Jg. 1990. 3.no. 90-94.p.

Res. német és olasz nyelven

Az audiovizuális gyűjtemény. Néhány megjegyzés neuchateli tapasztalatok alapján

Audiovizuális gyűjtemény

A szerző, a La Chaux-de-Fonds-i könyvtár audiovizuális részlegének vezetője, felhívja a figyelmet az audiovizuális dokumentumok feltárássával kapcsolatos nehézségekre. Érinti e gyűjtemények kezelését és megőrzését, és bemutatja az av dokumentumok fontosságát történeti forrásként.

(Autoref.)

Lásd még 29

Feldolgozó munka

91/048

JACSO, Péter: *Bibliofile for serials cataloging* = *Ser.Libr.* 18.vol. 1990. 1/2.no. 47-80.p.

A Bibliofile használata időszaki kiadványok katalógizálására

CD-ROM; Dokumentumleírás; Hatékonyság; Időszaki kiadvány; Mintakatalógus; Szoftver

A mikroszámítógépek már évek óta anyagilag elérhető eszközök a könyvtárosok számára. A katalógizálás segítésére sokféle szoftver közül válogathatnak, de az adatokat sokáig nekik maguknak kellett előállítaniuk. A Library Corporation volt az első, amelyik bibliográfiai adatokkal ellátott CD-ROM terméket adott ki a könyvtárak számára, *Bibliofile* néven. Ez az adatbázis a Library of Congress több, mint négymillió MARC rekordját tartalmazza, amelyek közül közel félmillió időszaki kiadvány rekord. Ezek szerkeszthetők és letölthetők a helyi katalógusok számára az US-MARC csereformátumban. A rekordok alapján katalóguscédulák és gerinc-jelzettek is készíthetők. A cikk bemutatja és értékeli az adatbázist, valamint a keresési, szerkesztési, megjelenítési és exportálási eljárásokat. A *Bibliofile* az értékelés során kitűnőre vizsgázott. A szerző végül néhány új funkcióra tesz javaslatot.

(Autoref.)

91/049

BÖHLER, Karl: *Bearbeitung von Diskettenbeilagen am Beispiel der ETH-Bibliothek Zürich* = *AV-Info.* 12.no. 1990. 17-21.p.

A könyvekhez mellékelte diszkettek feldolgozása a zürichi műszaki főiskola könyvtárában

Mágneslemez; Munkafolyamat; Szakkönyv

Egyre több - nemcsak számítástechnikai - könyv jelenik meg, amelyhez diszkettet (más néven floppyt) mellékelnek. Vannak olyan folyóiratok, amelyek csak diszketten jelennek meg, sőt monográfiák is, amelyeknél nyomtatásban csak az indításhoz szükséges információkat teszik közzé egy füzetkében.

Ezeket a dokumentumokat a könyvtárak a kezelés és a feldolgozás nehézségei miatt gyakran nem rendelték meg, jóllehet gyakran már beérkezésük előtt előjegyzik és szinte állandóan kikölcsönzik őket.

A könyvtárosok hajlanak arra, hogy azokat a dokumentumokat, amelyek hordozója nem papír, másodlagos fontosságúnak tartják, így a diszketteket is az írott szöveg mellékleteként kezelik. Értékükről akkor győződtek meg, amikor a pótlólagos beszerzés során a könyv új árának felét kellett értük kifizetniük.

A könyvtár nemcsak a használatól várhatja el, hogy ép állapotban hozza vissza a kölcsönvett dokumentumot, hanem neki is erkölcsi kötelessége, hogy gondoskodjon a floppyk kifogástalan adattartalmáról. A floppyk mágnesessége az évek során csökken, ezért a könyvtárnak biztonsági másolatot kell róla készítenie, hogy szükség esetén egy új diszketre át lehessen játszani őket.

Majdnem minden diszkettmellékleten van egy cédula, vagy a hozzá tartozó könyvben egy passzus arról, hogy a másolás ellenkezik a jogszabállyal. Egyes kiadók kötelezik a vevőt, hogy ennek tudomásulvételét egy nyilatkozat aláírásával igazolja, amelyet a kiadónak vissza kell küldenie.

A zürichi Szövetségi Műszaki Főiskola (ETH) könyvtára a diszkettmelléklettel ellátott könyveket kezdettől fogva igyekszik beszerezni. Eleinte a diszketteket a könyvvel együtt egyszerűen elhelyezték a raktárban. Akkoriban ugyanis csak nagyszámítógépe volt a könyvtárnak, ezért lejátszásukra sem volt mód.

Az ETH könyvtára ma már törekszik a diszkettek kölcsönzésére, és a használók számára megfelelő számítógépes munkahelyek biztosítására. Már a szerzeményezésnél ügyelnek arra, hogy a diszkett a könyvtárban lejátszható legyen, illetve gondoskodni tudjanak biztonsági másolásáról. Sok esetben a kompatibilitási problémákat úgy oldották meg, hogy a munkatársak otthoni számítógépét is igénybe vették, mivel úgymond a könyvtár nem tud "műszaki múzeumként" működni.

Az állománybavétel után a diszkettek egy speciális részlegbe kerülnek. A másolhatókat lemásolják. A másolatot írásvédelemmel látják el és a dokumentumban helyezik el. A lemezek igen kis hányada nem másolható, ezeket is a dokumentumhoz csatolják, kitéve az adatmegsemmi-

sülés veszélyének. (Újra nem szerzik be őket.) A diszkettmelléklettel rendelkező könyveken piros ragasztócsík jelzi a diszkettmelléklet tényét és számát. Ez a kölcsönzés utáni visszavételnél is hasznos.

A kölcsönzők figyelmét felhívják a gondosságra. A vandalizmustól való félelem túlzottan bizonyult, a lopások száma elhanyagolható. Hamarosan aktuálissá válik a régebben beszerzett diszkettek adattartalmának újramásolása. Vitatott kérdés a hordozó anyagának hosszútávú stabilitása.

(Hegyközi Ilona)

91/050

ROUX, P.J.A. - RYKHEER, J.H.: Developing a South African master thesaurus for community informaiton = South Afr.J.Lib. Inf.Sci. 58.vol. 1990. 2.no. 174-179.p. Bibliogr. 13 tétel.

Alaptezaurusz kifejlesztése közhasznú információkra Dél-Afrikában

Közérdekű tájékoztatás; Tezaurusz

1987 végén a University of South Africa Könyvtár- és Információtudományi tanszéke programot indított a közhasznú információk kutatására. A program részeként a tanszék könyvtár- és információszolgáltatási központja forrásnyilvántartást állít össze a közhasznú információkról egy pretóriai körzetre vonatkozóan. Az e fájlból való információkeresésre a Központ a betűrendes keresést választotta, ami egy tezaurusz kifejlesztését tette szükségessé. A tezauruszt nem egy speciális közösség igényeinek megfelelően építették ki, hanem először egy, a Dél-Afrikai Köztársaságra általánosan érvényes "master" tezauruszt készítettek, amelynek alapján elkészíthetők az egyes közösségi igényeknek megfelelő speciális tezauruszok. A cikk bemutatja az alaptezauruszt és ismerteti az elért eredményeket.

(Autoref.)

Lásd még 84

Katalógusok

Lásd 17

Információkeresési rendszerek, információkeresés

91/051

BOON, J.A. - OP'T HOF, M.S.: Methodology for the design of information systems = South Afr.J.Lib. Inf.Sci. 58.vol. 1990. 2.no. 180-186.p. Bibliogr. 25 tétel.

Információs rendszerek kifejlesztésének módszertana

Információkeresési rendszer; Módszertani útmutató; Rendszerszervezés

A szerzők áttekintik az információs rendszerek kialakításának módszereit tárgyaló szakirodalmat. Ennek alapján bemutatnak egy rendszer-megközelítésre (systems approach) épülő makro-szintű módszert. Ez a következő szakaszból áll: előzetes tervezési fázis, rendszerszervezési fázis és üzembeállítási fázis. A cikk az egyes szakaszokat lépések szerint tárgyalja.

(Autoref. alapján)

91/052

FANTINI, M. - PRAMPOLINI, F. - TURTUR, A.: An archive of digital images = Microcomp. Inf. Manage. 7.vol. 1990. 1.no. 25-40.p. Bibliogr.

Digitális képek archívuma

Adatbázis -képzőművészeti; Gépi információkeresési rendszer; Kép; Képanyag

A cikk egy, az IBM római tudományos központjában (Rome Scientific Center) kifejlesztett, képeket kezelő rendszer felépítésének prototípusát mutatja be. Mivel a képkezelő rendszerek nagyszámú berendezést igényelnek, ezeket egy helyi hálózat csomópontjai között osztották meg. A képekhez szükséges rengeteg adatot optikai lemezeken tárolják. A képekhez való hatékony hozzáférés céljából egy kép-adatbázist fejlesztettek ki. A szöveges információkat, mint pl. a képek leírása, jellemzői, az adatok fizikai elhelyezkedése stb. egy SQL (subject query language) adatbázis tartalmazza, ezt pedig egy, a helyi hálózat-

hoz kapcsolt szolgáltató rendszer kezeli. Különös figyelmet szenteltek a használói interfész megtervezésének: ez ablakokkal működik, s semmiféle használói kézikönyvre nincs szükség. A rendszer felépítésének fő jellemzői: osztott funkciók, többfelhasználós lehetőség, párbeszédés üzemmód, modularitás és egyszerű kezelhetőség (a használónak csak azt kell közölni, hogy mit akar a rendszerrel elvégeztetni, s a hogyan-nal nem kell tisztában lennie). A rendszer különféle területeken alkalmazható, amikor a használóknak szövegekkel és képekkel is kell dolgozniuk. Az ismertett prototípust a vatikáni Sixtus-kápolna freskói képeinek és adatainak a kezelésére alkalmazták.

(Autoref.)

91/053

BASCH, Reva: Die sieben Todsünden der Volltextrecherche = Nachr.Dok. 41.Jg. 1990. 4.no. 229-235.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

A teljes szöveges keresés hét halálos bűne

Gépi információkeresés; Teljes szövegű adatbázis

Az egykor ritka teljes szövegű adatbázisok ma egyre nagyobb számban állnak rendelkezésre. Ezek az információkat magukat közvetlenül bocsátják a használók rendelkezésére, ezzel feleslegessé téve a dokumentumok "fizikai" szolgáltatását. A teljes szöveges keresés során fellépő frusztráció felülmúlja a bibliográfiai adatbázisok rutinos keresőinek elképzeléseit. A szerző ironikus összeállításában egy általa jól ismert adatbázisban végzett keresési tapasztalatai alapján számbaveszi a teljes szöveges keresés "hét halálos bűnét" (pl. gőgösség = túlzó, nagy-képzű reklámozás; falánkság = hatalmas mennyiségű információk letöltése; lustaság = lassú feldolgozási idő; harag = irreálisan magas díjak), és praktikus - helyenként utopisztikus - javaslatokat tesz elhárításukra.

(Autoref. alapján)

91/054

GREIDANUS, Arnold: Van pretentie naar professionaliteit? Over inlichtingenwerk in openbare

bibliotheken = Bibl.Sam. 18.jg. 1990. 7/8.no. 281-286.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

Online információkeresés holland közművelődési könyvtárakban

Közművelődési könyvtár; Online információkeresés

1987 májusában a Friesland Central Library és néhány fríz városi könyvtár (Drachten, Heerenveen, Leeuwarden és Sneek) a külső adatbázisokban való kereséssel foglalkozó projektet indított. A projekt 1990 elején fejeződött be. Jóllehet a "Computerized Information Service" nevű projekt sikeresnek bizonyult, mindazonáltal a fríziai tapasztalatok arra mutatnak, hogy az online információkeresés a közepes méretű könyvtárakban számos tényező függvénye. A cikkben a projekt vezetője, Arnold Greidanus kritikai véleményt közöl a közművelődési könyvtári munkáról és a külső adatbázisok használatáról.

(Autoref.)

91/055

JOUGUELET, Suzanne: L'accès par sujets et le marché de l'information bibliographique en France = Int.Cat.Bibl.Cont. 19.vol. 1990. 2.no. 29-32.p.

Res. angol nyelven

Tárgy szerinti hozzáférés és a bibliográfiai információk piaca Franciaországban

Géppel olvasható katalógusadatok szolgáltatása; Információpiac; Tárgyi feltárás

Az elmúlt néhány évben a "marketing" koncepciót bibliográfiai rekordokra is alkalmazzák, így a legújabb franciaországi bibliográfiai információs útmutató, a "Schéma directeur de l'information bibliographique" a kínálatot és keresletet kereskedelmi terminusként használja. Kik a francia piac forgalmazói és milyen feltételek mellett terjesztik a rekordokat? Egy általános áttekintés után a cikk a tárgyi hozzáférés kérdését vizsgálja, és azt, hogy ez eltér-e az egyes forgalmazók termékeiben. Továbbá: mennyire felel meg az indexelés a használók igényeinek? Arra a következtetésre jut, hogy a professzionális használó (a könyvtáros) igényeit nem lehet az olvasókéival

helyettesíteni, s a cél a végső használók igényei-re irányuló kutatás legyen.

(Autoref.)

91/056

COURAGE, Maria-Anna: Benutzer-Erfahrungen mit Metalog = Nachr.Dok. 41.Jg. 1990. 3.no. 143-154.p.

Res. angol nyelven

A használók tapasztalatai a Metalog használói interfésszel

Ember-gép kapcsolat; Gépi információkeresés

A cikk bemutatja és elemzi a különböző adatbázisokhoz és elektronikus postaládákhoz használható Metalog nevű egységes német nyelvű használói interfészt, amely a későbbiekben a tervek szerint az összes, kereskedelmi forgalomban lévő adatbázishoz rendelkezésre áll majd. Az információkereső nyelvek leképezése használóbarát interfésszé a Metalog közvetítő nyelv segítségével történik, amely lényegében az összes felmerül(het)ő keresési funkcióra képes. Egy ilyen interfész kifejlesztése a különböző információkereső nyelveknek, az egyes adatbázisok üzeneteinek és szerkezetének teljes elemzését teszi szükségessé. A cikk részletesen vizsgálja a Messenger információkereső nyelvhez szükséges transzformációkat, táblázatos összefoglalást ad róluk, értékeli őket és alkalmazásukat számos példával illusztrálja. Bemutatja, hogy milyen problémákat lehet részben vagy teljesen megoldani a rendszer segítségével.

(Autoref.)

Olvasószolgálat, referenz

91/057

CHADBOURNE, Robert: The problem patron: how much problem, how much patron? = Wilson Libr.Bull. 64.vol. 1990. 10.no. 59-60.p.

A "problémás" olvasó: mennyire problémás, ill. mennyire olvasó?

Közművelődési könyvtár; Mintaszabályzat; Olvasó; Rendbontás

Az Egyesült Államokban a közkönyvtárakba betérő s a könyvtár normális rendjét megzavaró személyeket "problémás olvasóknak" nevezték el. Ezek lehetnek pl. hajléktalan csavargók, alkoholisták, elmebetegek, agresszív fiatalok, de azok is ebbe a kategóriába sorolhatók, akik kellemetlen szagukkal riasztják el az olvasókat.

A Massachusetts Library Trustees Association 1989 őszi konferenciáját e témának szentelte: hogyan bánjon a könyvtáros az ilyen "olvasókkal"? A Worcester Public Library képviselői, akik világos, írásban rögzített szabályzatot készítettek a problémás olvasókra vonatkozó teendőkről, azt hangsúlyozták, hogy e személyekben elsősorban az olvasót, nem pedig a problémát kell nézni. Példákkal bizonyították, hogy nem mindig a konfrontáció a legjobb politika velük szemben. Egy asszony például rendszeresen letetkőzött és egy szivaccsal megmosakodott a könyvtári WC-ben, amivel számos olvasó felháborodását váltotta ki, de egyéb problémát nem okozott a könyvtárban. A vizsgálatok azt bizonyítják, hogy a "testszagú" kategóriába sorolható könyvtárlátogatók általában egyszobás bérlakásokban élnek, ahol nincs megfelelő mosakodási lehetőség. A könyvtárosok egy megfelelő, az ilyen esetekben segítséget nyújtó szociális szervezet címének megadásával segítséget nyújthatnak ezeknek az embereknek.

Persze vannak olyan esetek, ahol nincs helye az elnézésnek. Massachusettsben egyre kevesebb pénz jut a szociális szolgáltatások támogatására, s ezért egyre több mentálisan, érzelmileg zavaros egyén marad magára, akik így jobb híján a könyvtárakat látogatják. Egy olvasó például heteken keresztül csak némán bámult a levegőbe, de hirtelen kitört, s nemi erőszakkal, gyilkossággal fenyegetőzött. Egy másik, annak reményében, hogy visszaviszik a számára otthonos elmeegógyintézetbe, felgyújtotta az egyik katalógus-szekrény tartalmát. Az ilyen esetekben nem bízhatjuk a könyvtárosok viselkedését a véletlenre, ezért szükséges az említett írásbeli szabályzat. A Worcester Public Library szabályzata a következő pontokból áll:

1. Tájékoztasd az olvasót rendzavaró viselkedéséről
2. Hívd fel a figyelmét a vonatkozó előírásokra
3. Kérd meg, hogy távozzon
4. Fordulj kollégáidhoz támogatásért
5. Hívd a rendőrséget

6. Vegyél fel jegyzőkönyvet az esetről.

A személyzet viselkedésének "hogyanjára" is megvannak a szabályok:

- azonnal cselekedj, ne reméld, hogy a probléma magától elmúlik
- határozottan, keményen lépj fel, s ebben legyél következetes
- ne egyedül intézkedj: a segítség nemcsak személyes biztonságod, de a tanúszerzés szempontjából is fontos
- maradj udvarias - ez csillapíthatja az agresszivitást.

A strukturált jegyzőkönyv kitöltése azért lényeges, mert ez később elemezhető az elkövetett hibák szempontjából. Egy esetben például, amikor egy olvasó erőszakosan tiltakozott egy nyilvános WC hiánya miatt, a könyvtáros utólagosan belátta, hogy nem elég gyorsan és határozottan cselekedett. Udvariasságból viszont jó jegyet adott magának: "Állandóan 'uramoztam' - mesélte - még akkor is, amikor levizelte az új padlószőnyeget..."

(Novák István)

91/058

STIEG, Margaret F.: Technology and the concept of reference or What will happen to the milkman's cow? = Libr.J. 115.vol. 1990. 7.no. 45-49.p. Bibliogr. 11 tétel.

Technológia és a referenz fogalma avagy: Mi lesz a tejesember tehenével?

Referenz; Számítógépesítés

James Wyer 1930-ban megjelent "Referenzmunka" c. művében a következő anekdotával világítja meg a könyvtári szolgálat lényegét. Egy tejesgazda a szekérével megállt a községi könyvtár előtt és csak úgy a kötőfék mellől bekibált, hogy beteg a legjobb tehene, és egy olyan könyvet szeretne, ami megmondja, mit csináljon vele. A könyvtáros talált is egy megfelelő könyvet, amitől a tehén minden bizonnyal meggyógyult. A "köszönöm"-mel vége is lenne a történetnek, ha a gazda néhány év múlva nem fejezte volna ki enél kézzelfoghatóbban a háláját, 70 ezer dollárt hagyva örökül a könyvtárra. Mindezt valószínűleg nem tette volna, ha a könyv átadása helyett udvariassan a katalógushoz terelték volna néhány ötlettel, hogy melyik tárgyszónál keressen.

Mára már a számítógép és az új technológiák alaposan átalakították a könyvtár képét, s leginkább az olvasószolgálati munkát, hisz ott jelentek meg először a gépes szolgáltatások a jobb és gyorsabb információellátás érdekében. Habár mi, könyvtárosok azt súlykoljuk, hogy a könyvtárosi munka imázsában a "szolgálat" maradt a leglényegesebb vonás, az olvasókkal való kommunikációban valójában a referenz-interjú célratörő lefolytatására helyeződött át a hangsúly, s mintha a sok technikai kihívás közepette megfelelkezni a jó öreg "szolgáltatási attitűdről". Hajlamosak vagyunk megfelelkezni arról, hogy a szolgálatnak két oldala van: nem csak az a lényeges, hogy végül mit produkálunk, hanem az is, hogy hogyan érzük el az eredményt. Az olvasónak éreznie kell, miközben az ő ügyével foglalkozunk, hogy ebben a pillanatban az ő problémája mindennél fontosabb számunkra. Elengedhetetlen a türelem, az állhatatosság és a munka iránti igényesség, persze a pontosság és az intelligencia sem árt.

Mindez, ha múlt századnak és ósdinak látszik is, a legutóbbi időkig érvényes maradt. A számítógépes információkeresés megjelenésekor azonban úgy tűnt, hogy ez a követelmény végképp idejét múlta. Mindenki lelkesen üdvözölte a gyors és pontos gépet, mely eltekint minden "mellébeszéléstől". Ma már pontosan látszanak a hátrányok, pl. az információ lerövidítésébe, átszerkesztésébe és a technika használatának megtanításába fektetett tömörkedő idő és energia. S mivel a gépi információkeresésben még inkább igaz, hogy az idő pénz, ezt megsínyli az olvasóval való kommunikáció. A gép rajta hagyja nyomát a vele sok időt töltő ember egész pszichikumán: alkalmazkodni kell hideg logikájához, ki kell irtani minden kétértelműséget. Az eddig antiszociálisnak minősített elkülönülés most dícsérendővé lesz. A gép rövid, olykor durva üzenetei csorbítják az ember árnyalt kifejezőmódját, udvariasságát. A gép helyettesíti a szakmák mindentudó "öreg rókáit", és a munkaerőt "megkíméli" a gondolkodástól. A villogó kurzor állandóan siettet, fokozza a stresszt.

A könyvtáros azonban nincs magára hagyva, nem kell feltétlenül a gép áldozatául esnie. Csak szem előtt kell tartania, hogy a gép az egyik hasznos eszköz lehet, de vannak még nyomtatott források is, na és ott az olvasó! A tájékoztató könyvtárosnak géphez is, emberhez is értenie kell. Különösen, ha sokféle eltérő forrás áll ren-

delkezésre, a felhasználónak nincs ideje valamennyit mélyebben megismerni, hanem a hatékony kereséshez segítséget kér, így a könyvtáros szerepe még sokáig megmarad a gép és az olvasó közötti közvetítésben. Mindegy, hogy a tehén meggyógyításához szükséges információt könyvben, videón vagy CD-ROM-on találjuk meg. A problémát meg kell értenünk és az olvasót a legmegfelelőbb információforráshoz vezetnünk, amihez szükségünk van a hagyományos könyvtárosi erényekre.

(Kaposváriné Dányi Éva)

Lásd még 28

Kölcsönzés

91/059

KALINOVÁ, Vlasta: Skúsenosti z knižničných videopožíčovní na Slovensku = Tech.Knih. 34.roč. 1990. 5.no. 135-141.p.

Res. angol és orosz nyelven

A videokazetták kölcsönzése során nyert tapasztalatok a szlovák könyvtárakban

Kölcsönzés; Közművelődési könyvtár; Videokazetta

A cikk összegzi a szlovák könyvtárak videokölcsönzési tapasztalatait. A videokazetták kölcsönzését 1987-ben kezdték meg a vidéki és a kerületi könyvtárak, a Szlovák Filmkölcsönző Hivatal közreműködésével. A szerző főleg munkaszervezési kérdésekkel foglalkozik, de technikai problémákat is érint. Végül a külföldi gyakorlatot ismerteti.

(Autoref.)

Lásd még 77

Dokumentumszolgáltatás

91/060

TENOPIR, Carol: Article delivery solutions = Libr.J. 115.vol. 1990. 10.no. 91-92.p.

Cikkszolgáltatási megoldások

Cikk; Dokumentumszolgáltatás

Köztudott, hogy a bibliográfiai információkeresés eredményeként a használó legtöbbször csak bibliográfiai adatokat, ill. annotációkat kap, s az eredeti cikkekhez csak további, sokszor hosszadalmas eljárások útján juthat hozzá (könyvtárközi kölcsönzés, online rendelés, FAX stb.) A CD-ROM adatbázisok előállítói e módszereknél jobb megoldásokat próbálnak nyújtani, de annak tekintetében, hogy ezek közül melyik a legjobb, eltérők a vélemények. Háromféle módszer terjedt el: a) mikrofilm-állományok; b) képfájlok CD-ROM-on; c) ASCII szövegfájlok CD-ROM indexekkel.

Az indexekkel együtt szolgáltatott mikrofilm-állományok ötlete nem új, de eddig csak a kutatási jelentések területén terjedtek el (ERIC, NTIS). Ami az időszaki kiadványokat illeti, az amerikai Information Access Company három terméket is forgalmaz, amelyek a CD-ROM vagy mikrofilmes indexek kiegészítéseként az eredeti dokumentumokat is tartalmazzák mikrofilmen. Ezek a *Magazine Collection* (280 magazin több, mint 400 ezer cikkét tartalmazza 1980 óta, a teljes állomány előfizetése a megfelelő hardverrel együtt 18 450 dollár az első évre, a további évek - kéthetes aktualizálásokkal - 12 950 dollárba kerülnek), a *Business Collection* (kb. 380 cím, 1982-től kezdődően kb. 500 ezer cikket kínál, előfizetési díja 13 950 ill. 10 950 dollár) és a *TOM index* (a *Magazine Index Plus*-ból az iskolai könyvtárak számára kiválogatott magazinok, több mint 100 cím, amelyek cikkeit az előzőekkel szemben nem tekeresfilmen, hanem mikrofilmlapon szolgáltatják, előfizetési díja - havi aktualizálásokkal - 2545 dollár).

A következő eljárás lényege az, hogy külön CD-ROM lemezekon szolgáltatják az eredeti dokumentumok letapogatott változatát, "egy az egyben" az eredeti kiadványnak megfelelően. Ilyenkor az index-keresés eredményeként a rendszer közli, hogy az eredeti cikk melyik lemezen van. Folyóiratszámokénti keresésre is van lehetőség, amikor a használó a nyomtatott változathoz hasonlóan végigböngészhet egy-egy füzetet. E módszer alkalmazásában az UMI áll a vezető helyen, *Business Periodicals Ondisc* és - újabban - a *General Periodicals Ondisc* nevű szolgáltatásaival. Az előbbi 300 címet tartalmaz,

ami 130 lemezen kiadott, 80 ezer eredeti cikket jelent. Előfizetési díja 19 900 dollár évente, plusz 10 cent az egyes kinyomtatott oldalanként. Az utóbbi csak 1990 augusztusától áll rendelkezésre, s 1989-től kezdődően 150 időszak kiadványt dolgoz fel. Előfizetési díja 9950 dollár egy évre, a 10 centes oldalankénti nyomtatási díj mellett.

A harmadik módszer, azaz az ASCII szövegfájlokként szolgáltatott dokumentumok előnye a teljes letapogatáshoz képest az, hogy ilyenkor a szöveg minden szavára lehet keresni, s a helyigény sokkal kisebb. A szöveg természetesen nem pontos reprodukciója egy füzetoldalnak - hiányoznak az ábrák, grafikonok. Ilyenek az online elérhető, teljes szövegű adatbázisok, de már CD-ROM-on is adnak ki teljes szövegű dokumentumokat. Példaként az EBSCO Electronic Information nevű vállalat *Magazine Article Summaries* szolgáltatása említhető, amely 300 indexelt magazin közül 48-nak a teljes szövegét is tartalmazza. Ezek legtöbbször a legtöbb könyvtárban használatos alapvető referenzmű, a többi pedig néhány szakterület köré csoportosul.

(Novák István)

tái, technikai- és szoftver-igényei; a jövőbeli fejlődés lehetséges irányai.

(Autoref.)

91/062

SMIRNOV, I.P.: Pravovye voprosy perevodčeskoj deatel'nosti. Ohrana prav perevodčikov i perevodov = Naučn.Teh.Inf. 1.ser. 1990. 6.no. 17-22.p. Bibliogr. 48 tétel.

A fordítási tevékenység jogi kérdései. A fordítók és a fordítások jogi védelme

Fordítás; Szerzői jog

A cikk áttekinti a tudományos-műszaki fordítók társadalmi helyzetét, az állandó munkaviszonyban lévő és a külső fordítók norma- és fizetési rendszerét, a fordító szerzői jogát, a morális és anyagi jogokat, a genfi szerzői jogi egyezményt, a fordítók törvényes szerzői jogait a Szovjetunióban, az Unesco által 1976-ban hozott s a fordítók és fordítások jogvédelmére irányuló ajánlásokat, valamint ezen ajánlások betartását a Szovjetunióban.

(Autoref.)

Lásd még 16, 86-88

Dokumentációs eljárások és termékek

91/061

GÜRTLER, Zdeněk: Několik poznámek k současnosti a budoucnosti osobních dokumentačních systémů = Česk.Inform. 32.vol. 1990. 6.no. 166-170.p. Bibliogr. 16 tétel.

Res. angol, francia, német és orosz nyelven

Néhány megjegyzés a személyi dokumentációs rendszerek jelenéhez és jövőjéhez

Egyéni dokumentáció; Gépi információkeresési rendszer

A cikk a következő kérdésekkel foglalkozik: a szakemberek mint végső információfelhasználók az információrobbanás és az információs társadalom korában; a szakemberek információszükségletének eredete, az információforrások és a személyi dokumentációs rendszerek szükségessége; a személyi dokumentációs rendszerek faj-

Hátrányos helyzetű olvasók ellátása

91/063

STURT, Ronald: Talking newspapers = Libr.Assoc.Rec. 92.vol. 1990. 5.no. 367-369.p.

Hangos újságok

Hangkazetta; Hangos könyv; Hírlap; Szolgáltatások; Vak könyvtárhasználó

Angliában a hangos újság húsz éves múltra tekinthet vissza. 1969-ben született meg a gondolat a walesi Cardiganshire-ban, a helyi Vakok Szövetsége frissen megválasztott tisztségviselőjének fejében, és hamarosan lelkes önkéntesekkel megindították a szolgáltatást. Ekkor már létezett országos hangoskönyv-szolgálat a Vakok Országos Intézete (Royal National Institute for the Blind) szervezésében, mely intézmény nem lelkesedett az új ötletért, így önállóan láttak mun-

kához. Az önkéntesek mellé szakembereket is meghívtak: egy szemészorvost, egy újságszerkesztőt, egy hangmérnököt, egy rádiós újságíró, két könyvtárost, egy banktisztviselőt, egy vak olvasót és az Aberystwith-i Kerekasztal elnökét, aki felajánlotta egy rendezvényük bevételét a szolgáltatás anyagi alapjául. Két újság "hangosításával" indultak, amelyeket szabványos kompakt kazettákon a posta jóvoltából ingyen küldtek szét. Kezdetben azonban a rászorulóknak nyilvántartásának hiánya miatt nehezen találták meg potenciális felhasználóikat. Az első számokat 20-an hallgathatták. További felméréseik olyan sok igényt jeleztek, aminek kielégítésére nem volt anyagi lehetőség. Néhány év alatt azonban úgy felfutott a szolgáltatás, hogy a kórházakat és az idősek otthonait is el tudták látni. Eközben több anyagi és természetbeni támogatójuk akadt, és az eszme az egész ország területén járványszerűen terjedt úgy, hogy 1974-ben elérkezett az ideje a TNAUK (Talking Newspaper Association of the UK) megalakításának.

A hangos újságnak a hordozóhoz és a befogadóhoz alkalmazkodva újszerű problémákat kell megoldania. Például nem adhatók vissza a képek, viszont a Cardiganshire-iek ötlete szerint "élő cikkeket", az esemény alkalmával készített hangfelvételeket is bevágnak. Változatos zenei anyaggal színesítik az egyes számokat és jól megkomponálják a beszédhangok váltogatását.

A hangos újság-szolgáltatás sarokköve azonban a sokszorosítási technika. Kezdetben a Clarke & Smith-féle hatsávós rendszert használták gyorsmásolásra, amely még orsós szalagokkal működött. 1970-ben a BTBS (British Talking Book Service) kampányt indított a kompakt kazettás lejátszó berendezések elterjesztésére. 1973-ban Colchesterben állították munkába az új nagyteljesítményű kazetta-sokszorosító berendezést, mely már a szabványos kompakt kazettákra dolgozott. A mozgalomhoz ezután csatlakozó megyék már mind ilyen alkalmaztak. A tapasztalat azt mutatta, hogy egy használóra három kazettával kell számolni, mert a szolgáltatás a kazetta visszaküldése és az új felvétel kiküldése közben késedelmet szenvedhet. A vak használókra való tekintettel a kazetták kezdő oldalát domború jellel különböztették meg.

A kezdeti lépéseket a helyi önkéntes szervezetek (Round Table, Rotary Club) anyagi támogatásával tették meg, később országossá szélesedő felhívási kampányokkal gyűjtöttek pénzt. A

megyei tanács által fenntartott intézmények számára (idősek otthona, kórház, szociális otthon) nyújtott szolgáltatásra a tanács anyagi segítségével kerülhetett sor.

(Kaposváriné Dányi Éva)

91/064

BARTH, Dirk - NOLTE-FISCHER, Georg: Literatur für blinde und sehbehinderte Studierende. Ein Modellversuch an der Universitätsbibliothek Marburg zur Verbesserung ihrer Literaturversorgung - nicht nur in Marburg = Bibliotheksdienst. 24.Jg. 1990. 5.no. 569-579.p.

Vak és gyengénlátó tanulók irodalomellátása. Modellkísérlet a marburgi egyetemen

Egyetemi hallgató; Egyetemi könyvtár; Kísérlet; Szolgáltatások; Vak könyvtárhasználó

Marburg egyetemén mintegy száz vak vagy erősen csökkent látású hallgató tanul, több, mint bármely másik német egyetemen. 17 különféle szakot látogatnak, a legtöbben jogtudományt, üzemgazdaságtant és pszichológiát. (A városokban ui. különleges középiskola működik számukra, ahol külön megtanulják a helyi közlekedést is, ezért is választják sokan közülük érettség után a helyi továbbtanulási lehetőséget.)

A marburgi egyetem könyvtárában hagyománya van a csökkent látásúaknak nyújtott különleges szolgáltatásoknak: külön olvasótermet rendeztek be részükre speciális nagyító-, olvasó, hallgató és másolóberendezésekkel, segítenek nekik a katalógusok használatában és a kölcsönzés lebonyolításában, sőt rövidebb szövegeket (tartalomjegyzéket) felolvasnak nekik, ill. kívánságra magnóra mondják számukra stb. Mindez azonban hagyományos és individuális segítség, nem oldja meg alapjaiban a vakok és csökkent látásúak irodalommal való ellátását.

A könyvtár most kísérletet tett arra, hogy intézményesen biztosítsa e hallgatók irodalomellátását, és lehetővé tegye számukra a (viszonylag) önálló könyvtárhasználatot. Az 1989-ben induló modellkísérletet az Oktatásfejlesztési és Kutatási Tanács (Bund-Länder-Kommission für Bildungsplanung und Forschungsförderung) 745 ezer márkával támogatta.

Az alapelv: a tanulmányi szempontból releváns irodalmi szövegeket a vakok és csökkent látásúak számára is használható médiákra kell át-

vinni. A szövegek kiválasztásánál a hallgatók konkrét kívánsága a mérvadó, szakmai kritériumok - relevancia, aktualitás, hozzáférhetőség - mérlegelésével. Az új ismerethordozó a legtöbb esetben a hangkazetta (ezt gyakran kombinálják tapintással érzékelhető grafikai megjelenítéssel); ritkábban a Braille-írással és a nagybetűs kiadványok, valamint a számítógépes adathordozó. Az utóbbinak a jövőben különösen nagy jelentősége lesz, várhatóan teljesen át fogja alakítani a vakok és csökkent látásúak tájékozódási és irodalomhasználati szokásait. A marburgi egyetemi könyvtárnak jelenleg 12 olyan személyi számítógépe van, amelyet a csökkent látásúak részére alakítottak át: különleges nagyítási lehetőséggel rendelkeznek, a billentyűzetükön pedig tapintással érzékelhető pontírással vannak.

A marburgiak ezirányú tevékenysége nem korlátozódik saját városukra. A kétszeres munka elkerülése végett kapcsolatban állnak a hasonló médiumokat készítő intézményekkel (pl. a dortmundi egyetemi könyvtárral), távoli célként pedig Németország egészére kiterjedő nyilvántartási rendszer lebeg előttük, vagyis a vakok és csökkent látásúak számára hozzáférhető irodalom központi katalógusa. Jelenleg a saját gyarapítási jegyzékeiket juttatják el az érdeklődőkhöz. Ezek nagybetűs és Braille-írással formában készülnek, az alapjegyzék 1990 februárjában szakmánként kb. 120 címet tartalmazott, három hónaponként tervezik a gyarapodási jegyzék kiadását. A jegyzéken felsorolt kiadványok postán keresztül, távközléssel is igényelhetők az ország bármely pontján.

(Katsányi Sándor)

TÁJÉKOZTATÁSI RENDSZEREK

Hálózatok, regionális rendszerek

91/065

HARUN, Akbar Hakim Haji: Networking: implications for libraries = Singapore Libr. 19.vol. 1989. 15-24.p. Bibliogr.

Hálózatosság: könyvtári vonatkozások

Gépi könyvtári hálózat

A hálózati együttműködés két vagy több könyvtár információcseréje, távközlés útján, valamely, működésükkel kapcsolatos cél érdekében, amelyek a következők lehetnek: 1. a szolgáltatások javítása, 2. a gyűjteményekhez való közös hozzáférés, 3. egybehangolt állományalakítás, 4. a bibliográfiai adatokhoz való közös hozzáférés. A hálózati együttműködés a könyvtárak könyvtárközi kölcsönzési, gyarapítási és állományépitési politikáját érinti elsősorban, de kihat szervezetére, irányítására, gazdálkodására, személyzetére és használóira is.

A könyvtárközi kölcsönzésben az online hálózatok lehetővé teszik az adatátvitelt a résztvevő könyvtárak között. Egy közös adatbázisból megállapítható, hogy hol található a keresett mű legközelebbi példánya, esetleg a kérés is továbbítható gépi úton.

A gyarapítási együttműködés során a könyvtárak a hálózat közös adatbázisából tájékozódhatnak más könyvtárak állományáról (lelőhelymegállapítás, üzenetek továbbítása, információcsere), továbbá elemezhetik a gyarapítási tevékenységet. Az összefogás sikerének feltétele, hogy az egyes könyvtárak fogalmazzák meg gyarapítási politikájukat. Főként tudományos könyvtárakra jellemző ez a fajta együttműködés, illetve a közös tároló könyvtárak létrehozása.